

DATE NOI ASUPRA UNOR ODOARE DE LA MĂNĂSTIREA PUTNA
(II)*

Petre Ș. Năsturel

ACOPERĂMINTE DE MORMÎNT

Nr. 90

Vălul de mormînt al Doamnei Maria de Mangup

(Cf. Tafrali, p. 51—55 și pl. XLIII—XLV: *Repertoriul monumentelor...*, p. 288—290 și fig. 202—203).

Privită de departe, Maria de Mangup cu ochii închiși, palidă în mărețele-i veșminte bogate de Doamnă, pare a se ivi din chenarul ce-o înconjoară, ca o evocație a trecutului, discretă dar de o dureroasă singurătate.

A murit la 19 decembrie 6985, precum citim pe lunga însemnare slavonească de pe acoperămintul ei de mormînt. Așadar în 1477 (precum mărturisesc letopisețul de la Bistrița, acela al lui Azarie și celelalte), nu în 1476, precum a crezut Tafrali (căci știm azi că în Moldova pe acea vreme anul începea nu la 1 septembrie, ci la 1 ianuarie). Tafrali a deslușit una din monogramele de la colțurile de sus: *ММА* (Paleolog). Pe cealaltă, sus la dreapta, el a crezut că poate citi numele «Maria». Gabriel Millet însă a îndreptat greșeala. Monograma aceea (cf. Tafrali, pl. XLIV) este ca și cealaltă, în parte răsturnată. «Remettez le sigma à l'endroit, cherchez H dans la barre du haut, vous lisez ACANHC» spune răposatul învățat francez. Și dînsul face legătura cu o icoană de la mănăstirea Grigoriu de la muntele Athos pe care scrie *Δέσις τῆς εὐσεβεστάτης κυρᾶς Μαρίας Ἀσανήνας Παλεολογῆνας κυρᾶ τῆς Μολδοβλαχίας* (= Rugăciunea preaevlavioasei Doamne Maria Asanina Paleologhina, Doamna Moldovlahiei), punîndu-o cu bună dreptate pe seama Doamnei lui Ștefan cel Mare¹.

* Partea I-a s-a tipărit în «Romanoslavica» III, București, 1958, pp. 137—157. De atunci a mai apărut și *Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*, București, 1958, cuprinzînd bogate știri și unele fotografii privind odoarele dăruite de marele voievod.

¹ G. Millet (în colaborare cu Hélène des Ylouses), *Broderies religieuses de style byzantin*, Paris, 1947 (text și album), p. 78—81 (și pl. CLXII—CLXIII). Înaintea lui G. Millet, G. Balș (cf. «Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice», IV, p. 40) a mai recunoscut că icoana de la mănăstirea Grigoriu este o danie a Mariei de Mangup,